

معاونت پژوهش

به نام خدا

منشور اخلاق پژوهش

با یاری از خداوند سبحان و اعتقاد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری مادانشجویان و اعضای هیئت علمی واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

- ۱- اصل برائت: التزام به برائت جویی از هر گونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلاینند.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هر گونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تعهد به رواج و دانش و اشائه نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب نقد و خود داری از هر گونه حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل راز داری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمانها و و کشور و کلیه افراد و و نهادهای مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هر گونه پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل مالکیت مادی و معنوی : تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.
- ۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی، گروه علوم تربیتی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی

عنوان :

بررسی سلسله مراتب ارزش های نوجوانان پسر

و ارتباط آن با مرجع کنترل

استاد راهنما:

دکتر مهشید ایزدی

استاد مشاور:

دکتر یلدا دلگشایی

پژوهشگر:

رضا غفاری

تابستان ۱۳۹۱

تقدیم به :

تدوین این پایان نامه فرصتی زیبنده و بهانه ای است برای سپاسگزاری از دستان پر مهر پدر و مادر گرامیم ، که از این دستان صبری فزون و محبتی روز افزون گرفته ام . آنان که نخستین آموزگاران زندگیم بوده اند و الفبای زیست را به من آموختند .

و سرانجام تقدیم به همسر فداکار و فرزندان مهربانم که با شادی ام ، شاد و با نگرانی ام نگران شده اند که همچنان دوستدارشان خواهیم ماند .

تشکر و قدردانی

حمد و سپاس بیکران خداوند سبحان را که توفیق انجام این پژوهش را به این بنده عطا فرمود و این مهم میسر نبود جز با راهنمایی استاد گرانقدر و ارجمند خانم دکتر مهشید ایزدی که بجای اندیشه ها، اندیشیدن را به من آموختند کمال تشکر و امتنان را دارم .

از استاد گرامی سرکار خانم دکتر یلدا دلگشایی که در مراحل تدوین پایان نامه با نهایت بزرگواری و با نظرات ارزنده مرا در انجام مشاوره ای این پژوهش یاری نمودند ، تشکر و قدردانی می نمایم .

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب رضا غفاری دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۸۰۸۳۶۹۵۵۰۰ در رشته فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی که در تاریخ ۹۱/۶/۲۵ از پایان نامه خود تحت عنوان : بررسی سلسله مراتب ارزشهای نوجوانان و ارتباط آن با مرجع کنترل با کسب نمره ۱۸ و درجه عالی دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم :

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه ، کتاب،مقاله و...) استفاده نموده ام ،مطابق ضوابط و رویه های موجود نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام .

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح ،پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است .

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل ،قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب،ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم ، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم .

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود ،عواقب ناشی از آن را می پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت .

نام و نام خانوادگی :

تاریخ و امضاء

بسمه تعالی

در تاریخ: ۹۱/۶/۲۵

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای **رضا غفاری** از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره **۱۸**
بحروف **هجده** و با درجه **عالی** مورد تصویب قرار گرفت.

امضا استاد راهنما

فصل اول

مقدمه.....	۲
۱- ۱ بیان مسئله.....	۴
۱- ۲ بیان اهداف.....	۶
۱- ۳ اهمیت موضوع.....	۶
۱- ۴ سوالات پژوهش.....	۸
۱- ۵ تعاریف نظری متغیرها:.....	۸
۱- ۶ تعاریف عملیاتی متغیرها.....	۹

فصل دوم

مقدمه.....	۱۳
۲- بیان عقاید و نظرات.....	۱۴
۲- ۱. نوجوانی.....	۱۴
۲- ۱-۱. ۱. نظرگاه فروید در مورد بلوغ و نوجوانی.....	۱۸
۲- ۱-۲. ۲. نوجوانی در نظام روانی - اجتماعی اریکسن.....	۱۸
۲- ۱-۳. ۳. نوجوانی در نظام والن.....	۱۹
۲- ۱-۴. ۴. نوجوانی در نظام گزل.....	۲۰
۲- ۱-۵. ۵. مرحله بلوغ و نوجوانی ، به عنوان یکی از مراحل تحول شخصیت.....	۲۰
۲- ۲. ۲. ارزش ها.....	۲۶
۲- ۳. ۳. تحول ارزش ها.....	۶۲
۲- ۴. ۴. ارزش های انسانی در تعالیم اسلام.....	۷۶
۲- ۵. ۵. مفهوم مرجع کنترل درونی و بیرونی.....	۸۶
۲- ۶. ۶. روان شناسی طبقات اجتماعی.....	۹۰
۲- ۷. ۷. پیشینه تحقیق (مطالعه منابع مربوط به موضوع مورد تحقیق).....	۹۶

فصل سوم

مقدمه.....	۱۰۴
------------	-----

۱-۳. جامعه ۱۰۵

۲-۳. نمونه و روش نمونه گیری ۱۰۵

۳-۳. روش جمع آوری اطلاعات ۱۰۷

فصل چهارم

مقدمه ۱۱۱

۴ - ۱. تجزیه و تحلیل توصیفی داده ها ۱۱۲

۴ - ۲. تجزیه و تحلیل کیفی داده ها ۱۵۴

فصل پنجم

مقدمه ۱۶۴

۵- ۱. بیان مسئله ، روش اجرا و نتایج یافته ها به صورت خلاصه ۱۶۵

۵- ۲. بحث و تبیین نتایج ۱۶۶

۵- ۳. محدودیت ها ۱۷۹

۵- ۴. پیشنهادات ۱۸۰

منابع ۱۸۲

جداول

صفحه

جدول ۲ - ۱ آراء فلاسفه بزرگ پیرامون ملاک های خیر و شر ۴۲

جدول ۳ - ۱ آزمون - بازآزمون مرجع کنترل نمونه دانش آموزان ۱۰۸

جدول ۳ - ۲ ضریب پایایی مقیاس مرجع کنترل ۱۰۹

جدول ۴ - ۱ شاخص های آماری سلسله مراتب ارزشهای نوجوانان پسر ، در دو گروه بامرجع کنترل

درونی و بیرونی ۱۱۲

- جدول ۲-۴ شاخص های آماری ارزش های نوجوانان پسر در گروه های سنی ۱۱۵
- جدول ۳-۴ شاخص های آماری ارزش های نوجوانان در سه تراز اقتصادی - اجتماعی ۱۱۸
- جدول ۴-۴ سطوح تحصیلی پدر نوجوانان ، گروه سنی ۱۵ سال ۱۲۱
- جدول ۵-۴ شغل پدر نوجوانان ، گروه سنی ۱۵ سال ۱۲۱
- جدول ۶-۴ سطوح تحصیلی پدر نوجوانان در گروه سنی ۱۶ سال ۱۲۶
- جدول ۷-۴ شغل پدر نوجوانان در گروه سنی ۱۶ سال ۱۲۶
- جدول ۸-۴ سطوح تحصیلی پدر نوجوانان در گروه سنی ۱۷ سال ۱۳۱
- جدول ۹-۴ شغل پدر نوجوانان در گروه سنی ۱۷ سال ۱۳۱
- جدول ۱۰-۴ سطوح تحصیلی پدر نوجوانان در مجموع گروه های سنی ۱۳۶
- جدول ۱۱-۴ شغل پدر نوجوانان در مجموع گروه های سنی ۱۳۶
- جدول ۱۲-۴ سطوح تحصیلی پدر نوجوانان در مجموع گروه های سنی و بدون در نظر گرفتن مرجع کنترل ۱۴۰
- جدول ۱۳-۴ شغل پدر نوجوانان در مجموع گروه های سنی و بدون در نظر گرفتن مرجع کنترل ۱۴۰
- جدول ۱۴-۴ سطوح تحصیلی پدر نوجوانان در مجموع گروه های سنی بدون در نظر گرفتن تراز اقتصادی - اجتماعی ۱۴۴
- جدول ۱۵-۴ شغل پدر نوجوانان در مجموع گروه های سنی بدون در نظر گرفتن تراز اقتصادی - اجتماعی ۱۴۴
- جدول ۱۶-۴ مرجع کنترل نوجوانان پسر در گروه های سنی و سه تراز اقتصادی - اجتماعی ۱۴۷
- جدول ۱۷-۴ مرجع کنترل نوجوانان پسر در گروه های سنی بدون در نظر گرفتن تراز اقتصادی اجتماعی ۱۴۷
- جدول ۱۸-۴ مرجع کنترل نوجوانان پسر در گروه های اقتصادی - اجتماعی ۱۴۷
- جدول ۱۹-۴ مرجع کنترل نوجوانان پسر ۱۴۷
- جدول ۲۰-۴ نتایج آزمون f لئون و کالموگراف اسمیرنوف ۱۵۴
- جدول ۲۱-۴ سلسله مراتب ارزشهای نوجوانان پسر با مرجع کنترل درونی و بیرونی ۱۵۷

- جدول ۴-۲۲ نتایج آزمون t مستقل ۱۵۸
- جدول ۴-۲۳ نتایج آزمون تحلیل واریانس Anova- گروه های سنی مختلف ۱۶۰
- جدول ۴-۲۴ نتایج آزمون تحلیل واریانس Anova تراز اقتصادی - اجتماعی ۱۶۱

نمودار	صفحه
نمودار ۴-۱ ارزش های نوجوانان پسر با مرجع کنترل درونی و بیرونی	۱۱۴
نمودار ۴-۲ ارزش های نوجوانان پسر در گروه های سنی	۱۱۷
نمودار ۴-۳ ارزش های نوجوانان پسر در تراز اقتصادی - اجتماعی	۱۲۰
نمودار ۴-۴ سطوح تحصیلی پدر نوجوانان در گروه سنی ۱۵ سال	۱۲۴
نمودار ۴-۵ گروه های شغلی پدر نوجوانان در گروه سنی ۱۵ سال	۱۲۵
نمودار ۴-۶ سطوح تحصیلی پدر نوجوانان در گروه سنی ۱۶ سال	۱۲۹
نمودار ۴-۷ گروه های شغلی پدر نوجوانان در گروه سنی ۱۵ سال	۱۳۰
نمودار ۴-۸ سطوح تحصیلی پدر نوجوانان در گروه سنی ۱۷ سال	۱۳۴
نمودار ۴-۹ گروه های شغلی پدر نوجوانان در گروه سنی ۱۵ سال	۱۳۵
نمودار ۴-۱۰ سطوح تحصیلی پدر نوجوانان در مجموع گروه های سنی	۱۳۸
نمودار ۴-۱۱ گروه های شغلی پدر نوجوانان در مجموع گروه های سنی	۱۳۹

- نمودار ۴-۱۲ سطوح تحصیلی پدر نوجوانان در مجموع گروه های سنی بدون در نظر گرفتن مرجع کنترل ۱۴۲
- نمودار ۴-۱۳ گروه های شغلی پدر نوجوانان در مجموع گروه های سنی بدون در نظر گرفتن مرجع کنترل ۱۴۳
- نمودار ۴-۱۴ سطوح تحصیلی پدر نوجوانان در مجموع گروه های سنی بدون در نظر گرفتن تراز اقتصادی - اجتماعی ۱۴۵
- نمودار ۴-۱۵ گروه های شغلی پدر نوجوانان در مجموع گروه های سنی بدون در نظر گرفتن تراز اقتصادی - اجتماعی ۱۴۶
- نمودار ۴-۱۶ مرجع کنترل نوجوانان پسر در گروه های سنی و تراز اقتصادی - اجتماعی ... ۱۵۰
- نمودار ۴-۱۷ مرجع کنترل نوجوانان پسر در گروه های سنی و بدون در نظر گرفتن تراز اقتصادی - اجتماعی ۱۵۱
- نمودار ۴-۱۸ مرجع کنترل نوجوانان پسر ۱۵۲
- نمودار ۴-۱۹ مرجع کنترل نوجوانان پسر در مجموع گروه های سنی و تراز اقتصادی - اجتماعی ۱۵۳
- نمودار ۴-۲۰ سلسله مراتب ارزش های نوجوانان پسر ۱۵۶

فصل اول

کلیات

مقدمه

انسان هسته اصلی و عنصر سازنده جامعه، یگانه موجود هوشمندی است که در شرایط خاصی به زندگی خود ادامه می دهد. در این مسیر، برای انسان نیازهای مادی و معنوی متعددی بوجود می آید که عامل محرک کار و فعالیت و ادامه زندگی او می گردند. تشکیل اجتماعات و ایجاد شبکه روابط اجتماعی نیز ضمن در نظر گرفتن دیدگاه فطری، به منظور رفع این نیازها می باشد. با پدید آمدن نیازها از یکسو و ایجاد روابط بین انسان ها از سوی دیگر، تلاش برای دستیابی به وضعیتی مطلوب، شرایط متحول و نوینی را پدید می آورد و در این روند، ذهن و ساخت روانی انسان دارای نقش حساسی است. آنچه در طبیعت خودبخود وجود دارد در ذهن انسان انعکاس می یابد و معنی پیدا می کند. ذهن اشیاء را بهم پیوند می دهد و یا ارتباط آنها با یکدیگر را درمی یابد و پایه ای برای رفتارها ایجاد می کند که در پرتو این مفاهیم مستحکم، رفتارهای ظاهری شکل می گیرند.

همه چیز، از روابط بین انسان ها تا موهومات ساخته و پرداخته ذهن، بوسیله فرد مورد قضاوت قرار می گیرند و به تناسب نیازمندی و کمیابی آنهايي که خود علت اهمیت آنها تلقی می شود در محیط پیرامون، مورد مقایسه قرار می گیرند. از آنجایی که شرایط روانی و جسمانی انسان ها با توجه به ساخت های بنیانی دارای مشابهت های زیادی است و محیط نیز علی رغم تفاوت های ظاهری زمانی و مکانی، دارای بافتی نسبتاً مشابه در ارتباط با انسان می باشد، بنابراین، قضاوت ها و مقایسه های انسان از پدیده ها و در مورد پدیده ها تا حدود زیادی یکسان است و با وجود این، جزئی ترین تفاوت ها در انسان و محیط باعث نتیجه گیری های متفاوت از قضاوت ها خواهد بود. به میزان توافق نظر افراد در قضاوت هایشان بر سر اشیاء، امور، بازخوردها و طرز تلقی های مثبت و منفی یکسان که پایه اصلی

رفتارها و روابط با دیگران می باشد، روابط اجتماعی مستحکم تر خواهند بود. انسان هر آنچه را که در آرزویش هست نیک می شمارد و آنچه را همواره در اختیار دارد، ولی از آن بهره چندانی نمی برد، چندان خوشایند نمی انگارد. آنچه که بدان نیاز دارد برایش به صورت ارزش درمی آید و هر ارزش برای وی به صورت یک نیاز.

۱- بیان مسئله

از آنجایی که ابعاد وجودی و به تبع آن نیازها و فعالیت های انسانی گوناگون می باشند، ارزش های متفاوتی نیز به وجود می آیند. این ارزش ها بنوبه خود در هر یک از جنبه های زندگی انسانی چند گونه می باشند و به تناسب شرایط زمانی و مکانی اهمیت خاصی پیدا می کنند.

به این ترتیب، هر آنچه در جهان هستی وجود دارد و یا ممکن است وجود داشته باشد بار ارزشی پیدا می کند و انسان ها بی آنکه خود بخواهند و یا بدانند همه چیز را بر روی طیفی از زشت تا زیبا، از خوب تا بد ارزیابی می کنند و بدین سان سلسله مراتبی از ارزش ها را بوجود می آورند. این ارزشها به مرور زمان در افراد و به صورت جمعی در جامعه جایگاه ثابت و استواری پیدا می کنند و پایه رفتارهای انسانی می گردند و طبیعتاً بسان همه چیز عالم هستی در رویارویی با اوضاع مُلَوَّن انسان و جامعه دگرگون می گردند. این دگرگونی در ساختار روانی و شبکه های اجتماعی صورت می گیرد. سیستم هایی که با عناصر ارزشی خاصی آرایش یافته و ارتباطات متقابل بین عناصر در روان انسانی، کارکردهای خاص آنها در اندیشه و رفتار انسانی آشکار می سازند.

آنچه بدیهی است این اصل است که، ارزش ها به صورت شبکه منظم و درهم تنیده و در عین حال پویا، سلطه ای انکارناپذیر بر زندگی انسانی دارند، بطوری که نظام ارزشی را می توان میراث فرهنگی جامعه محسوب کرد که نقش گسترده ای در همه ابعاد زندگی برعهده دارند. نظام ارزش های یک جامعه فقط از ارزش های مسلط تشکیل نشده اند، بلکه شامل مجموعه ایست که به شکل سلسله مراتب متغیر درهم آمیخته اند. بنابراین به هنگام تصویر کامل جهان ارزش های یک جامعه معین باید این مجموعه ها و نظم سلسله مراتبی آن را در نظر داشته باشیم.

طرح تصویر کلی و مبتنی بر سلسله مراتب می تواند بخصوص در تبیین و حتی پیش بینی تغییرات اجتماعی از اهمیت ویژه ای برخوردار باشد. در واقع، ارزش های متحول می توانند شاخصی برای تحول جامعه بشمار آیند. به هنگام تغییرات در وضعیت جامعه، ارزش های متحول گرایش به آن دارند که بدل به ارزش های مسلط شوند. امکان دارد که ارزش های متحول به وسیله اقلیتی فعال و متنفذ اخذ شوند که جریان تحول جامعه را تحت تأثیر قرار دهند.

می توان نتیجه گیری کرد که در عالم واقع، ارزش های واقعاً نوین در یک جامعه بسیار کم ظاهر می شوند. تغییر ارزش ها اغلب در سلسله مراتب ارزش هاست تا ایجاد ارزش نوین، سلسله مراتب ارزش ها تغییر می کند، ارزش های مسلط ضعیف می شوند و ارزش های متحول جای آنها را می گیرند. برخی از ارزش ها بر دیگر آنها برتری دارند. یک فرد یا یک گروه، زمانی به تعبیه یک سلسله مراتب ارزشی می پردازد که درصد رده بندی ارزش ها بر پایه اهمیتی که برای بعضی در قبال بعضی دیگر قائل است، برآمده باشد.

در چنین فرایندی، سلسله مراتب ارزش ها عبارت خواهند بود از سلسله ارزش هایی که بر پایه اهمیت نسبی آنان از دیدگاه شخص یا گروه مورد نظر تنسيق گشته اند. سلسله مراتبی که بدین سان بین ارزش ها پدید می آید، لزوماً آشکار نیست، بلکه در جریان ملموس حیات، رفتارها، آداب و رسوم و در کردارهای افراد به انواع صور تجلی می نمایند. سلسله مراتب ارزشی باید براساس امر انسانی و اولویت ارزش های مفروض به فرد انسانی در برابر ارزش های مادی بنا یابد و آن هم نه بر اولویت فردی تک افتاده و بریده از دیگران، بلکه بر انسانی که بُعد واقعی انسانی خود را جز با گشایش به سوی دیگران و شرکت داوطلبانه در زندگی اجتماعی نمی یابد. بنابراین مسئله پژوهش حاضر بررسی سلسله مراتب ارزش های نوجوانان پسر میباشد و همچنین ارتباط آن را با مرجع کنترل جستجو می کند.

۱-۲ بیان اهداف

با عنایت به موارد پیش گفته، مطالعه حاضر دربر دارنده اهدافی است که اهم آنها عبارتند از :

هدف کلی :

تعیین سلسله مراتب ارزش های نوجوانان پسر و رابطه آن با مرجع کنترل

اهداف جزئی :

- ۱ - تعیین سلسله مراتب ارزش های نوجوانان پسر
- ۲ - تعیین میزان تفاوت سلسله مراتب ارزش های نوجوانان پسر با توجه به مرجع کنترل آنها
- ۳ - تعیین تأثیر سن نوجوانان پسر بر سلسله مراتب ارزش ها
- ۴ - تعیین تأثیر تراز اقتصادی - اجتماعی بر سلسله مراتب ارزش های نوجوانان پسر

۱-۳ اهمیت موضوع

انسان ها نسبت به پیرامون خود و محیطی که آنان را دربر گرفته است بی اعتنا و بی تفاوت نیستند، بلکه در هر لحظه در باره اشخاص، اشیاء و امور، داوری و ارزش گذاری می کنند. انسان های مختلف جهت های متفاوتی در قبال پدیده های محیطی اجتماعی اتخاذ می کنند که این سوگیری ناشی از ارزش هاست.

ارزش، به عنوان چیزی متعالی و برتر، چون چیزی بدیهی و مطلق، که عالی تر کردن آن امکان پذیر اما انکار کردنش معمولاً ناممکن است، بر افراد تحمیل می شود.

البته ارزش ها همراه با نوع تمدن و جوامع تغییر می کند، و در داخل یک تمدن یا جامعه واحد نیز ارزش هر گروه و دسته با ارزش های گروه و دسته های دیگر فرق دارد. برخی از ارزش ها برای عموم مردم در درون یک جامعه پذیرفته شده هستند، در صورتی که دسته ای دیگر از ارزش ها برای گروهی خاص قابل قبول می باشند، افزون بر اینکه خود ارزش ها نیز به اقسام و طبقاتی چند قابل انقسام می باشند. پدر و مادر اولین کسانی هستند که زیرساخت شخصیت سالم یک نوجوان را بنا می گذارند. معمولاً والدین، نوجوان خود را به عنوان کودک می نگرند مثل اینکه گذشت زمان تغییری در وی نداده است. عدم درک نوجوانان باعث کشمکش بین آنان و والدین می شود. نوجوان به خود حق می دهد که در مسائل مربوط به خانه اظهار نظر کند و افکار و عقاید و اعمال اعضاء خانواده را مورد پرسش قرار دهد. نوجوان آن کودک سر براه قبلی نیست و در مقابل تحکم و دستورات والدین مقاومت می کند.

از جمله ویژگی دوره نوجوانی «مخالفت» است. نوجوان با افراد ذی نفوذی که در اطراف هستند به مخالفت برمی خیزد. والدین نیز در دایره مخالفت وی قرار دارند. این مخالفت به خاطر تشخص طلبی یا کسب استقلال یا جداسازی خود از دیگران است.

قرن حاضر را «دوران تزلزل ارزش ها» نامیده اند. در جوامع کنونی، مفاهیم ارزشی اعتبار خود را از دست داده اند. مفاهیمی از قبیل: آزادی، عدالت اجتماعی و برابری انسان ها مورد تعبیر و تفسیرهای مختلف قرار گرفته و در بعضی موارد به ضد خود تبدیل شده اند. عیناً همانند تزلزل ارزش ها در جامعه در دوره نوجوانی، ارزش ها متحول می شوند و مفاهیم ارزشی مورد تردید و پرسش قرار می گیرند. به نظر دبس¹ نظام ارزش ها در مجاورت دنیای علم و اطلاع در جوانان پایه گذاری می شود و به تنظیم رفتار و مشخص نمودن عقاید آنان کمک می کند.

¹ Debesse , M

اشپرانگر^۱ معتقد است که در دوره تحول نوجوانی، ارزش های اساسی زندگی به ترتیب اهمیت، به صورت قطعی تر و پایدارتر شکل می گیرند و ارزش های حاکم بر فرد تعیین کننده نوع شخصیت او به شمار می روند. می دانیم که ارزش ها مفاهیمی مطلوب، فرا گرفته شده و سازه هایی نظری هستند که انتخاب ها براساس آنها صورت می گیرد و فرد را به عمل و می دارند. نوجوان تمام روابط و باورهایی را که در دوران کودکی بدون چون و چرا پذیرفته است مورد پرسش و تردید قرار می دهد و سعی می کند با توجه به شخصیت شکل پذیر و استقلال جوی خود، نظامی از ارزش ها در باره زیبایی، حقیقت، قدرت، دین و ... بدست آورد.

به نظر اشپرانگر هر دسته از ارزش ها با یکی از انواع شخصیت هایی که در این دوره قوام می گیرند سازگار هستند. برخی از نوجوانان به ارزش های هنری تمایل دارند و نیروی خود را در این راه صرف می کنند و دسته دیگر به علوم و مسائل نظری گرایش دارند و بعضی ها به مسائل اجتماعی و سیاسی متمایلند.

۱-۴ سوالات پژوهش

و اما عمده ترین پرسش هایی که این پژوهش درصدد پاسخگویی بدانهاست :

سوال کلی :

سلسله مراتب ارزش های نوجوانان پسر چیست و چه رابطه ای با مرجع کنترل دارد؟

سوالات جزئی :

۱- سلسله مراتب ارزشهای نوجوانان پسر چگونه است ؟

۲- آیا سلسله مراتب ارزشهای نوجوانان پسر با توجه به مرجع کنترل آنان متفاوت می باشد؟

۳- آیا سن نوجوانان پسر در تحول ارزشهای آنان تاثیر دارد؟

۴- آیا تراز اقتصادی، اجتماعی در تحول سلسله مراتب ارزشها مؤثر است؟

۱-۵ تعاریف نظری متغیرها^۲ :

¹ Espranger , E

² Theoretical definitions of variables

- **تعریف ارزش** : ارزش در لغت به معنی بهاء، ارز، ارج، قدر، شایستگی، زیبایی می باشد. (فرهنگ معین جلد اول ص ۱۹۹)

واژه ارزش یکی از واژگانی است که دارای غنی ترین، پیچیده ترین و مشکل ترین معناها است. فرهنگ واژگان فلسفی لاند چهار معنای متمایز در ارتباط با ویژگیهایی از اشیا برای آن یافته است. از جمله این که این اشیا تا چه حد مورد علاقه و مطلوب فرد یا افراد معین هستند این اشیا تا چه حد هدفی را برآورده میسازند. در برابر این اشیا چه مقدار کالایی معیار سنجش ارزش به حساب می آید. (بیرو^۱، ۱۹۶۶)

- **تعریف نوجوانی در فرهنگ «وبستر»** : نوجوانی به حالت و یا جریانی از رشد اطلاق می گردد، و از نقطه نظر حقوقی به مرحله ای از زندگی که از بلوغ آغاز شده و به کمال خاتمه می یابد، نوجوانی می گویند و برای اکثریت افراد این تعریف صادق است. انتقال از مرحله آخر کودکی را به مرحله بالندگی کمال در دوره ای از جریان تدریجی زندگی، نوجوانی می گویند که با تحول عمیق در جسم و روان و قدرت تجسم و تخیل زیاد همراه است.

- **نوجوانی از نظر «دایره المعارف بریتانیکا»** : هنگام بلوغ تغییری قابل توجه در روند رشد ایجاد می شود، افزایش سریع در اندازه ی ابعاد بدن، تغییر در شکل و ترکیب بدن، فعالیت غدد جنسی، نوجوانی اغلب به عنوان دوره بین کودکی و بزرگسالی تعریف میشود، روان شناسان نوجوانی را مساوی با بلوغ جنسی و دوره تغییرات فیزیکی که اوج آن در تکامل و رسیدن به مرحله تولید مثل است می دانند. تقریباً بین سنین ۲۰ - ۱۲ سالگی می باشد. در دهه دوم زندگی ارتباط با جنس مخالف، آگاهیهای شغلی، تحول ارزش ها و خود محوریهای مسئولانه اتفاق می افتد.

- **تعریف مرجع کنترل** : یکی از ابعاد ی که افراد را از یکدیگر متمایز می کند، درجه کنترلی است که افراد تصور می کنند بر رویدادهای زندگی خود دارند به سخن دیگر میزان اعتقاد انسانها بر کنترل رویدادهای موثر در زندگی، عاملی است که سبب تمایز آنها از یکدیگر می شود. کسانی که برای رسیدن به هدف تلاش می کنند افراد دارای جهت گیری درونی هستند کسانی که معتقدند شانس، تقدیر یا افراد قدرتمند و مهم دیگری سرنوشت آنها را در اختیار دارند افراد دارای جهت گیری بیرونی هستند. (راتر^۲، ۱۹۶۶)

^۲Beero . A

^۱ Rutter . J